

Briselē, 31.10.2019.
COM(2019) 559 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

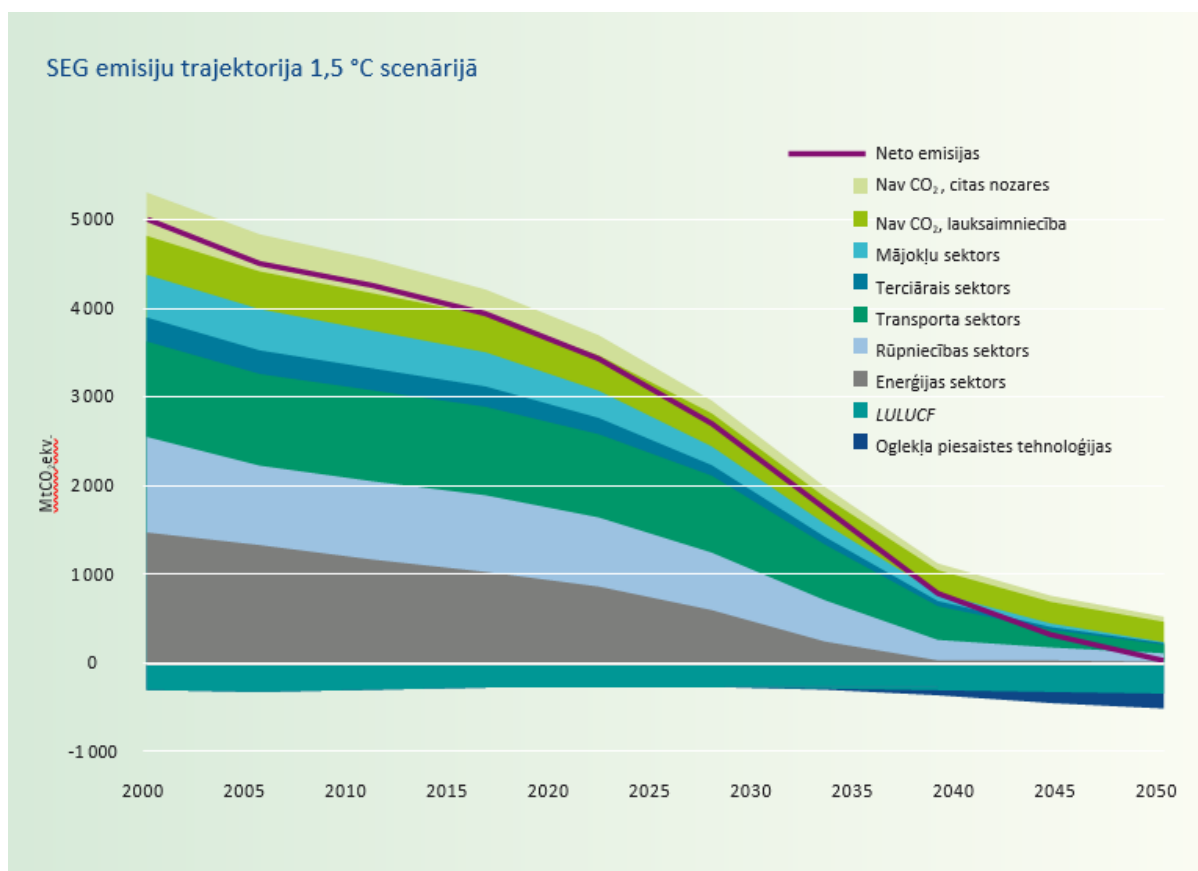
**Stabili pamati vārienīgai ilgtermiņa politikai
Klimata politikas progresu ziņojums - 2019. gads**

{SWD(2019) 396 final}

1. ES STARPTAUTISKO SAISTĪBU IZPILDE

Redzējums virzībai uz klimatneitralitāti līdz 2050. gadam

Eiropas Komisija 2018. gada novembrī iepazīstināja ar savu stratēģisko redzējumu “Tīru planētu — visiem!”¹. Minētā stratēģija parāda, kā Eiropa var uzņemties vadošo lomu virzībā uz klimatneitralitāti, ieguldot reālistiskos tehnoloģiskos risinājumus, iespēcinot iedzīvotājus un saskaņojot rīcību tādās svarīgās jomās kā rūpniecības politika, finanses vai pētniecība, vienlaikus gādājot par to, lai šajā pārejā tiktu ievērots sociālais taisnīgums. 1. attēlā ir parādīts viens no iespējamajiem veidiem, kā sasniegt siltumnīcefekta gāzu (SEG) neto emisiju nulles līmeni 2050. gadā.

1. attēls. SEG emisiju trajektorija 1,5 grādu scenārija gadījumā²

Komisijas stratēģiskais redzējums ir aicinājums visām ES iestādēm, valstu parlamentiem, uzņēmējdarbības nozarei, nevalstiskajām organizācijām, pilsētām un kopienām, kā arī iedzīvotājiem un jo īpaši jauniešiem iesaistīties, lai nodrošinātu, ka ES arī turpmāk var uzņemties vadošo lomu un pamudināt citus starptautiskos partnerus rīkoties tāpat. Komisijas stratēģiskais redzējums 2019. gadā tika plaši apspriests ES iestādēs un starp ieinteresētajām personām. Šīs uz objektīvu informāciju balstītās apspriedes ir solis virzienā uz vērienīgas

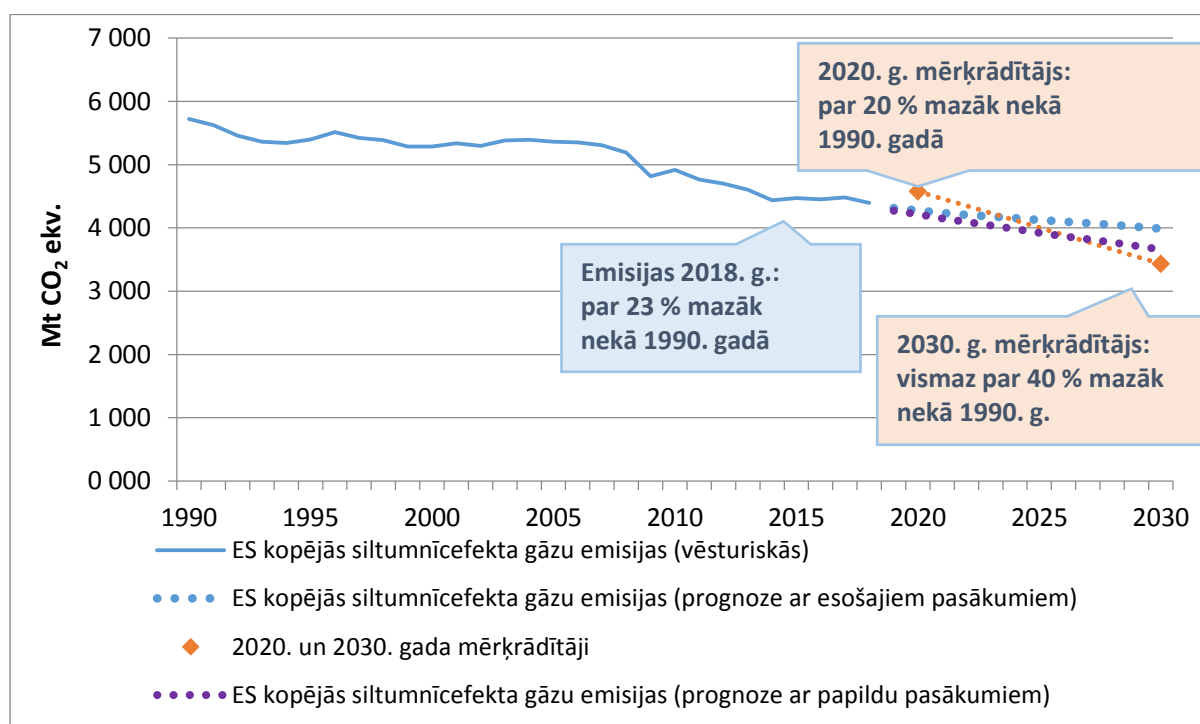
¹ COM(2018) 773 final: “Tīru planētu — visiem! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku”.

² Avots: COM(2018) 773 final.

ilgtermiņa stratēģijas pieņemšanu un iesniegšanu ANO Vispārējai konvencijai par klimata pārmaiņām (*UNFCCC*) līdz 2020. gada sākumam, kā prasīts Parīzes nolīgumā.

2018. gadā SEG emisijas samazinājās par 2,0 %, savukārt ES ekonomika turpināja augt

Kā liecina provizoriskie dati, 2018. gadā ES siltumnīcefekta gāzu emisijas (tostarp starptautiskās aviācijas radītās) bija samazinājušās par 23 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni (sk. 2. attēlu). Tas nozīmē, ka ES joprojām veiksmīgi virzās uz to, lai sasniegtu savu mērķrādītāju, kas noteikts saskaņā ar ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām, proti, samazināt SEG emisijas par 20 % līdz 2020. gadam³. Emisiju apjoms 2018. gadā bija par 2,0 % mazāks nekā 2017. gadā. Tādējādi tika sasniegts zemākais SEG emisiju līmenis ES kopš 1990. gada. Laikposmā no 1990. gada līdz 2018. gadam ES kopējais IKP palielinājās par 61 %. Ekonomikas SEG emisiju intensitāte, ko definē kā emisiju attiecību pret IKP, samazinājās līdz 303 g CO₂ ekv. / EUR, kas ir mazāk nekā puse no 1990. gada līmeņa.

2. attēls. Kopējās ES SEG emisijas, tostarp starptautiskās aviācijas radītās (vēsturiskās emisijas 1990.–2018. gadā, prognozētās emisijas ar esošajiem un papildu pasākumiem⁴ 2019.–2030. gadā), un SEG samazināšanas mērķrādītāji

Stacionāro iekārtu emisijas, uz kurām attiecas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ES ETS) un kuras veido lielāko daļu no elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas un rūpniecības emisijām, laikposmā no 2017. gada līdz 2018. gadam samazinājās par 4,1 %⁵.

³ Papildus mērķrādītājam, kas ES ir jāsasniedz saskaņā ar *UNFCCC*, ES kopā ar Islandi arī apņēmas izpildīt saistošu emisiju samazinājumu Kioto protokola otrajā saistību periodā (2013–2020). Uzdevums ir samazināt emisijas par 20 % salīdzinājumā ar bāzes gada (pārsvārā — 1990. gada) emisijām. Šis uzdevums tvēruma ziņā nedaudz atšķiras no *UNFCCC* noteiktā mērķrādītāja. ES un Islande 2017. gadā samazināja emisijas par 26 % salīdzinājumā ar bāzes gadu.

⁴ Dalībvalstu prognožu summa. Esošie pasākumi ir pasākumi, kurus dalībvalstis jau ir īstenojušas. Papildu pasākumi ir pasākumi, kurus dalībvalstis plāno īstenot.

⁵ Attēlā ir iekļauta informācija par visām valstīm (31), kas piedalās ES ETS.

Samazinājums bija vērojams galvenokārt saistībā ar elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanu. Tas atbilst pēdējos piecos gados novērotajai tendencei, kas liecina, ka šajās nozarēs radītās emisijas ir ievērojami samazinājušās. Tas jo īpaši atspoguļo to, kā mainījušies siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanā izmantotie kurināmā veidi, tostarp to, ka palielinās atjaunojamo energoresursu izmantošana.

ES ETS neaptvertās emisijas (piem., no transporta un lauksaimniecības nozares, ēku un atkritumu apsaimniekošanas) no 2017. līdz 2018. gadam samazinājās par 0,9 %. Šī samazināšanās ir vērojama pēc tam, kad iepriekš trīs gadus emisijas šajās nozarēs bija nedaudz palielinājušās. Šis samazinājums radās, galvenokārt pateicoties enerģijas izmantošanai ēkās. Nedaudz samazinājās arī lauksaimniecības emisijas, savukārt transporta emisijas, salīdzinot ar 2017. gadu, nedaudz palielinājās.

Turklāt 2018. gadā turpināja palielināties starptautiskās aviācijas emisijas, kas pēdējos piecos gados ir palielinājušās par 19 %. Uz šīm emisijām principā attiecas ES ETS, pašlaik — tikai uz lidojumiem Eiropas Ekonomikas zonā (EEZ).

ES ir ieviesusi tiesību aktus, lai sasniegtu savu 2030. gada mērķrādītāju

Savienība ir paziņojusi, ka tās nacionāli noteiktais devums saskaņā ar Parīzes nolīgumu ir līdz 2030. gadam iekšējās siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināt vismaz par 40 % salīdzinājumā ar 1990. gadu. ES ir ieviesusi tiesību aktus (norādīti 3. attēlā), kuru īstenošana ļaus ES izpildīt šīs saistības. Ja visi Savienības tiesību aktos noteiktie klimata, enerģētikas un mobilitātes mērķrādītāji tiktu sekmīgi īstenoti, siltumnīcefekta gāzu emisijas ES-28 valstīs 2030. gadā varētu būt pat aptuveni par 45 % mazākas nekā 1990. gadā.

Sadarbība ar Norvēģiju un Islandi, lai sasniegtu 2030. gada mērķrādītāju

Norvēģija un Islande ir vienojušās sadarboties ar ES, lai sasniegtu savus 2030. gada mērķrādītājus, proti, lai samazinātu SEG emisijas vismaz par 40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. EEZ nolīguma kontekstā Norvēģija un Islande no 2021. gada īsteno Kopīgo centienų regulu un LULUCF regulu. Norvēģija un Islande jau piedalās ES ETS kopš 2008. gada.

	SILTUMNĪCEFEKTA GĀZU EMISIJAS	ATJAUNOJAMĀ ENERĢIJA	ENERGOEFEKTIVĪTĀTE	STARPSAVIENOJUMI	KLIMATA ASPEKTS ES FINANSĒTĀS PROGRAMMĀS	CO ₂ AVOTS:
2020	-20 %	20 %	20 %	10 %	2014–2020 20 %	
					2021–2027	VIEGLIE AUTOMOBĪĻI
2030	Vismaz - 40 %	≥ 32 %	≥ 32,5 %	15 %	25 %	-37,5 % Autofurgoni -31 % Kravas automobiļi - 30 %

3. attēls. 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvars

Dalībvalstis identificē papildu rīcībpolitikas un pasākumus 2030. gada mērķu sasniegšanai

Dalībvalstis 2018. gadā pirmo reizi sagatavoja integrēto nacionālo enerģētikas un klimata plānu (NEKP) projektus⁶. Plānu projekti apliecina, ka dalībvalstis līdz šim ļoti sekmīgi ir iezīmējušas virzienu, kā sasniegt 2030. gada mērķrādītājus klimata un enerģētikas jomā, lai gan vēl ir daudz darāmā. Eiropas Komisija ir analizējusi minēto plānu projektu kopējo ietekmi uz 2030. gada mērķrādītāju sasniegšanu un ir izdevusi konkrētām valstīm adresētus ieteikumus⁷. Dalībvalstīm savi plāni ir jāpabeidz līdz 2019. gada beigām.

Nemot vērā jau īstenotās nacionālās rīcībpolitikas un pasākumus, saskaņā ar jaunākajām apkopotajām valstu prognozēm par SEG tiek lēsts, ka emisijas 2030. gadā būs samazinājušās par 30 %. Tāpat tiek lēsts, ka, īstenojot plānotos pasākumus vai NEKP projektos noteiktos mērķus, vispārējais SEG emisiju samazinājums ES sasniegs vismaz 40 % samazināšanās mērķrādītāju.

Jaunākās dalībvalstu prognozes, kas iesniegtas pēc NEKP projektu izstrādes, liecina, ka gadījumā, ja tiks īstenotas plānotās rīcībpolitikas, bet nebūs sasniegti noteiktie mērķrādītāji, emisijas 2030. gadā var samazināt par 36 %. Šī aplēse ir nedaudz mazāka nekā NEKP projektu novērtējumā. Atšķirību galvenais iemesls ir fakts, ka NEKP projektu novērtējumā ir ņemti vērā nacionālie mērķrādītāji, kurus Vācija un Nīderlande noteikušas savos NEKP projektos, un ka Polija savā NEKP projektā iekļāva prognozes ar plānotajiem pasākumiem, bet neiesniedza tās ziņojumos par prognozēm 2019. gadā.

2. EMISIJAS ES EMISIJAS KVOTU TIRDZNIECĪBAS SISTĒMĀ (ES ETS)

ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ES ETS) aptver emisijas aptuveni no 11 000 elektrostacijām un ražotnēm, kā arī aviācijas emisijas, kas rodas lidojumos iesaistīto valstu iekšienē un starp tām.

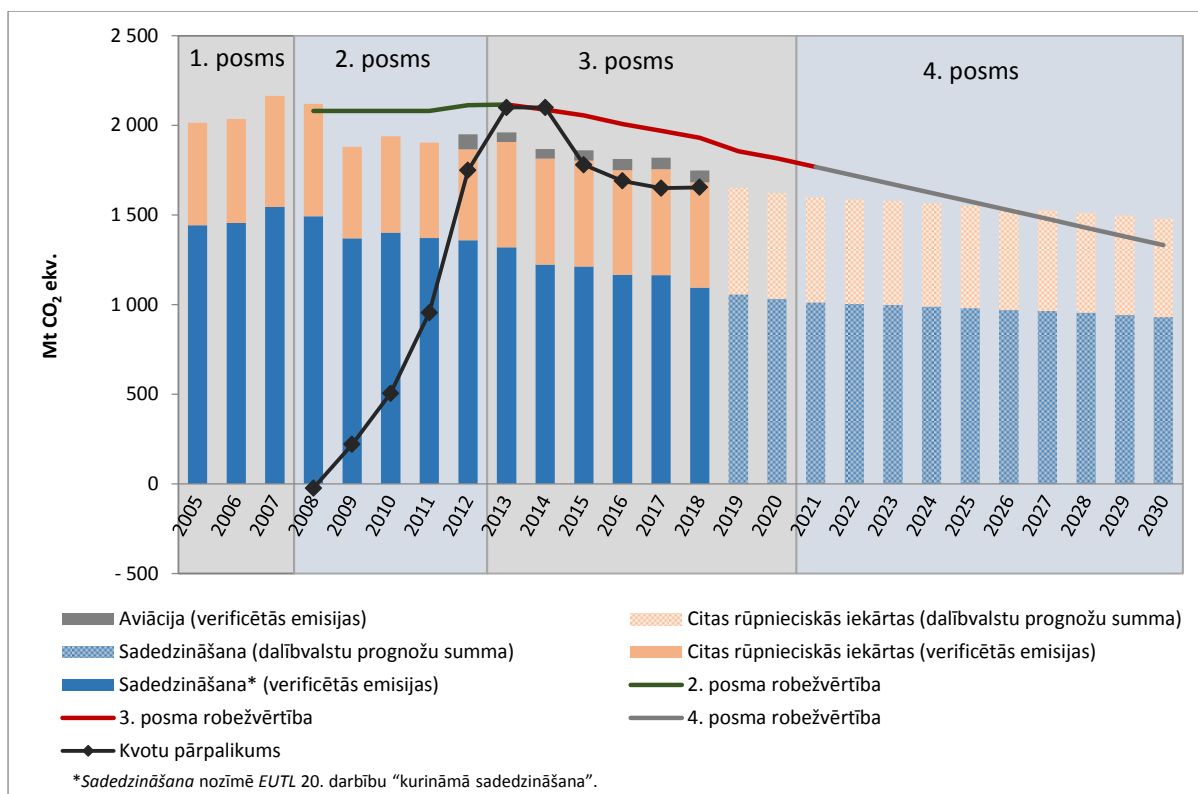
Savienības reģistra informācija liecina, ka tiek lēsts, ka 2018. gadā emisijas no ES ETS iesaistītajām stacionārajām iekārtām samazinājās par 4,1 % salīdzinājumā ar 2017. gadu. Šo emisiju samazinājumu veicināja galvenokārt elektroenerģijas nozare, savukārt rūpniecības nozares emisijas samazinājās nedaudz.

Runājot par aviācijas emisiju izmaiņām, verificēto emisiju apjoms turpināja palielināties un 2018. gadā sasniedza 67 miljonus tonnu CO₂, kas ir par 4 % vairāk nekā 2017. gadā.

4. attēlā ir parādīta ETS emisiju vēsturiskā un prognozētā dinamika, kā arī ETS maksimālā robežvērtība un uzkrātais ETS kvotu pārpalikums.

⁶ Tas ir vajadzīgs saskaņā ar Regulu (ES) 2018/1999 par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību.

⁷ <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union/governance-energy-union/national-energy-climate-plans>.

4. attēls. Verificētās ETS emisijas 2005.–2018. gadā, dalībvalstu prognozes ar esošajiem pasākumiem 2019.–2030. gadā, ETS maksimālās robežvērtības 2., 3. un 4. posmā un uzkrātais ETS kvotu pārpalikums 2008.–2018. gadā (Mt CO₂ ekv.)⁸

2019. gada jūnija beigās izmantoto vai apmainīto starptautisko kredītu kopējais skaits bija aptuveni 1,51 miljards, un tas ir vairāk nekā 90 % no aplēstā maksimāli atļautā daudzuma, t. i., 1,6 miljardiem. Līdz 2019. gada jūnija beigām 3. posmā vien (2013–2020) ir notikusi apmaiņa ar 453,49 miljoniem starptautisko kredītu.

Gatavojoties tirgus stabilitātes rezerves darbības sākšanai 2019. gadā, Komisija kopš 2017. gada maija vidus sistemātiski publicē pārpalikuma datus⁹ par iepriekšējiem gadiem. 2019. gada maijā pārpalikums tika publicēts trešo reizi, un tas atbilda aptuveni 1,65 miljardiem kvotu¹⁰. Pamatojoties uz 2018. gada pārpalikumu un pārskatītajiem ES ETS tiesību aktiem par sistēmas ceturto tirdzniecības periodu (2021–2030), izsolītie apjomi periodā no 2019. gada septembra līdz decembrim un periodā no 2020. gada janvāra līdz augustam tiks samazināti par gandrīz 397 miljoniem kvotu jeb 24 % no pārpalikuma.

⁸ Attēlā parādītas verificētās ETS emisijas ETS nozaru un ģeogrāfiskajā griezumā attiecīgajā gadā, tāpēc tās nevar lasīt kā laikrindas pirms 2013. gada. Aviācijas nozare maksimālajā robežvērtībā ir ņemta vērā attiecībā uz 2012.–2018. gada periodu.

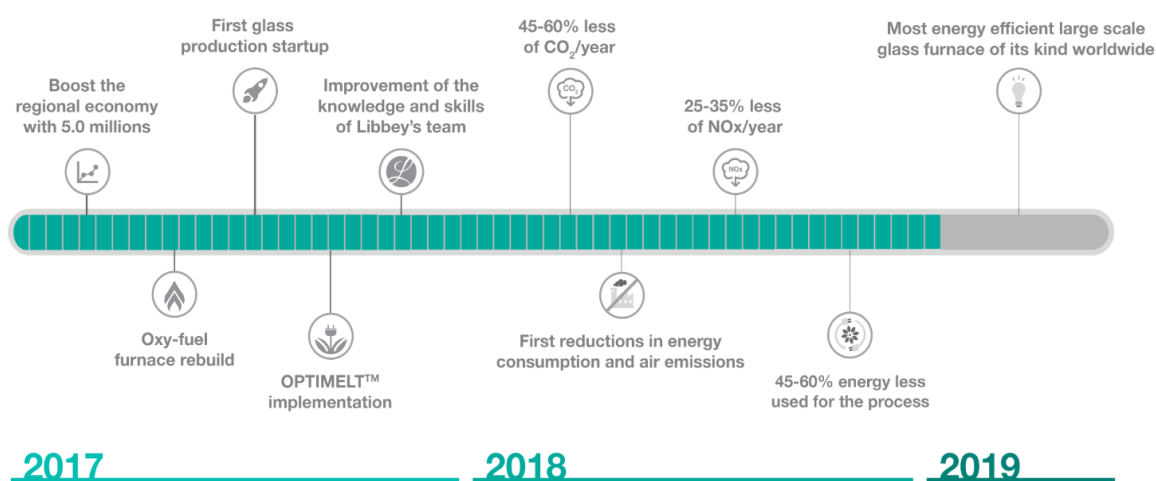
⁹ Pārpalikums atbilst "apritē esošo kvotu kopskaitam", kas definēts lēmumā, ar kuru izveido tirgus stabilitātes rezervi.

¹⁰ C(2019) 3288 final: "2018. gadā apritē esošo kvotu kopskaita publikācija tirgus stabilitātes rezerves vajadzībām, kura izveidota ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietvaros".

LIFE15 OPTIMELT* — demonstrējuma projekts — dabasgāzes termoķīmiskais riformings nolūkā samazināt SEG emisijas energoietilpīgās nozarēs — stikla ražošanas nozare.

Šajā projektā pirmo reizi tiek pilnā mērogā demonstrēta inovatīva atlikumsiltuma atgūšanas koncepcija. Piemērojot šo tehnoloģiju, ko dēvē par *OPTIMELT*, var izmantot dabasgāzes endotermisko reakciju ar ūdens tvaiku/ CO₂ dūmgāzēs, lai atgūtu vairāk siltuma, nekā iepriekš bija iespējams augsttemperatūras ražošanas procesos.

Projektam ir piešķirti 2,2 miljoni EUR ar *LIFE* — ES finansēšanas instrumenta vides un klimata pasākumiem — starpniecību.

3. “KOPĪGO CENTIENU” EMISIJAS

Uz emisijām, ko rada lielākā daļa nozaru, kas nav iekļautas ES ETS, piemēram, transporta un lauksaimniecības nozare (emisijas, kas nav CO₂ emisijas), ēku un atkritumu apsaimniekošana, attiecas ES kopīgo centienu tiesību akti. Kopīgo centienu lēmumā¹¹ (KCL) ir noteikti nacionālie emisiju mērķrādītāji 2020. gadam, kas izteikti kā procentuālas izmaiņas salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni. Dalībvalstīm laikposmā no 2013. līdz 2020. gadam ir jāievēro arī emisiju gada robežvērtības. Līdzīgi Kopīgo centienu regulā¹² (KCR) ir noteikti nacionālie emisiju mērķrādītāji 2030. gadam.

Panākumi virzībā uz kopīgo centienu mērķrādītāju sasniegšanu

Dalībvalstis plāno, kā sasniegt savus 2030. gadam noteiktos kopīgo centienu mērķrādītājus. Ja tiks īstenotas plānotās rīcībpolitikas, ES līdz 2030. gadam varētu samazināt kopīgo

¹¹ Lēmums Nr. 406/2009/EK par dalībvalstu pasākumiem siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanai, lai izpildītu Kopienas saistības siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanas jomā līdz 2020. gadam.

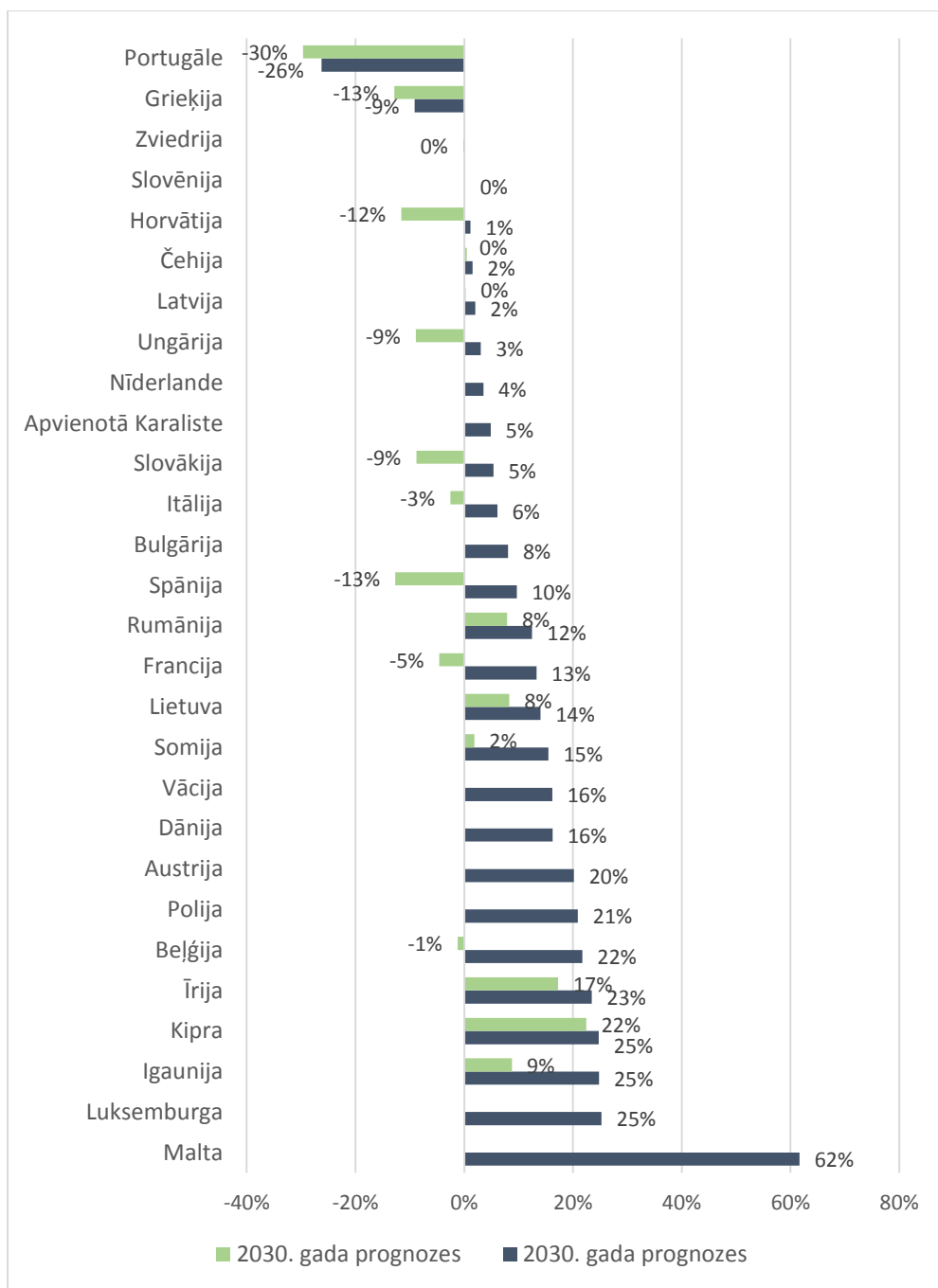
¹² Regula (ES) 2018/842 par saistošiem ikgadējiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumiem, kas dalībvalstīm jāpanāk no 2021. līdz 2030. gadam un kas dod ieguldījumu rīcībā klimata politikas jomā, lai izpildītu Parīzes nolīgumā paredzētās saistības.

centienų emisijas par 27–28 %¹³ salīdzinājumā ar 2005. gadu. Tas ir acīmredzams progress salīdzinājumā ar esošajām rīcībpolitikām, kuras īstenojot, emisijas līdz 2030. gadam varētu samazināt par 20 %. Tomēr, lai sasniegtu “kopīgo centienu” emisiju samazināšanas mērķrādītāju, kas ir 30 %, dalībvalstīm būs jāapzina papildu pasākumi. Eiropas Komisija ir ieteikusi vairākām dalībvalstīm savos galīgajos NEKP precizēt stratēģiju, kā sasniegt ETS neapņemto emisiju mērķrādītāju¹⁴ visā 2021.–2030. gada periodā.

5. attēlā ir parādīta atšķirība starp dalībvalstu 2030. gada mērķrādītājiem atbilstīgi KCR un to prognozēm, ņemot vērā esošos un papildu pasākumus.

¹³ Dalībvalstu prognozes “ar papildu pasākumiem”, kas iesniegtas 2019. gada martā, liecina par 27 % samazinājumu, savukārt novērtējums par NEKP projektos iekļautajiem scenārijiem ar papildu pasākumiem norāda uz 28 % samazinājumu.

¹⁴ ETS neapņemto emisiju mērķrādītāji ietver nacionālos mērķrādītājus, kas noteikti atbilstīgi Kopīgo centienu regulai, un “nepozitīvas bilances” saistības atbilstīgi LULUCF regulai (sk. 4. nodaļu).

5. attēls. Atšķirības starp 2030. gada KCR mērķrādītājiem un prognozētajām emisijām ar esošajiem pasākumiem (AEP) un ar papildu pasākumiem (APP), izteiktas procentos no 2005. bāzes gada emisijām. Negatīvās vērtības norāda uz mērķrādītāju pārsniegšanu; pozitīvās vērtības norāda, ka mērķrādītāji nav sasniegti

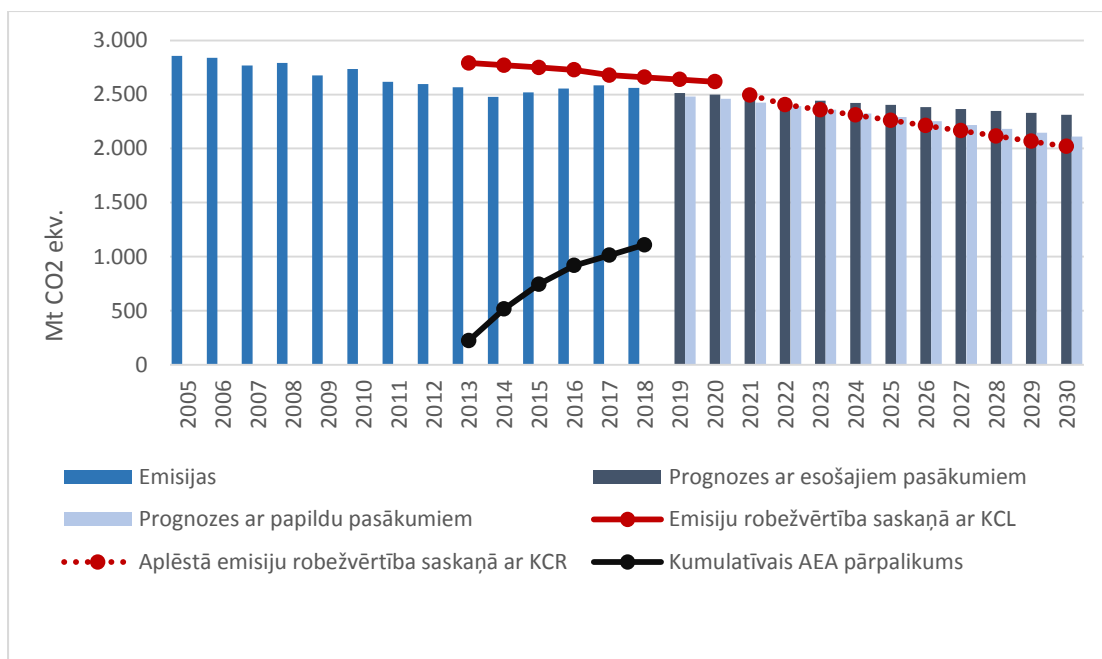
Ieteikumi dalībvalstīm saistībā ar to NEKP projektiem

Eiropas Komisija 2019. gada jūnijā izdeva ieteikumus dalībvalstīm, pamatojoties uz to NEKP projektiem. Attiecībā uz ETS neapvertajām SEG emisijām vairākām dalībvalstīm tika ieteikts:

- precizēt, kā dalībvalsts plāno sasniegt savu 2030. gadam noteikto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķrādītāju attiecībā uz nozarēm, kuras neaptver ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma, apsverot izmaksefektīvas papildu rīcībpolitikas 2021.–2030. gada periodā;
- precizēt, kā dalībvalsts plāno izpildīt prasību nodrošināt, ka zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (*LULUCF*) emisijas nepārsniedz piesaistījumus;
- apsvērt arī iespēju kā finansējuma avotu izmantot izmaksefektīvos iedaļes apjomu pārskaitījumus uz citām dalībvalstīm saskaņā ar KCR.

Vairākām dalībvalstīm tika arī ieteikts vēlreiz apsvērt, cik vērienīgi ir to izvirzītie mērķi atjaunojamo energoresursu enerģijas un energoefektivitātes jomā, lai novērstu mērķu atšķirības ES līmenī. Turklāt daudzām dalībvalstīm tika ieteikts plašāk analizēt mijiedarbību starp plānotajām enerģētikas un klimata rīcībpolitikām un pasākumiem un gaisa piesārņojumu.

Emisijas, uz kurām attiecas KCL, 2018. gadā bija par 11 % mazākas nekā 2005. gadā, kā parādīts 6. attēlā. Tas nozīmē, ka 8 % samazinājuma starpposma mērķrādītājs ir apsteigts par 3 procentpunktiem. Kopš šīs sistēmas ieviešanas 2013. gadā ES mērogā emisijas katru gadu ir bijušas mazākas nekā kopējā robežvērtība. Tā rezultātā gada emisiju iedaļes apjoma (*AEA*) kumulatīvais pārpalikums 2013.–2018. gadā bija aptuveni 1110 Mt CO₂ ekv. Tiek prognozēts, ka līdz 2020. gadam emisijas būs mazākas par gada robežvērtību un ar esošajiem pasākumiem 2020. gada mērķrādītājs attiecībā uz “kopīgo centienu” emisijām tiks apsteigts par 3 procentpunktiem.

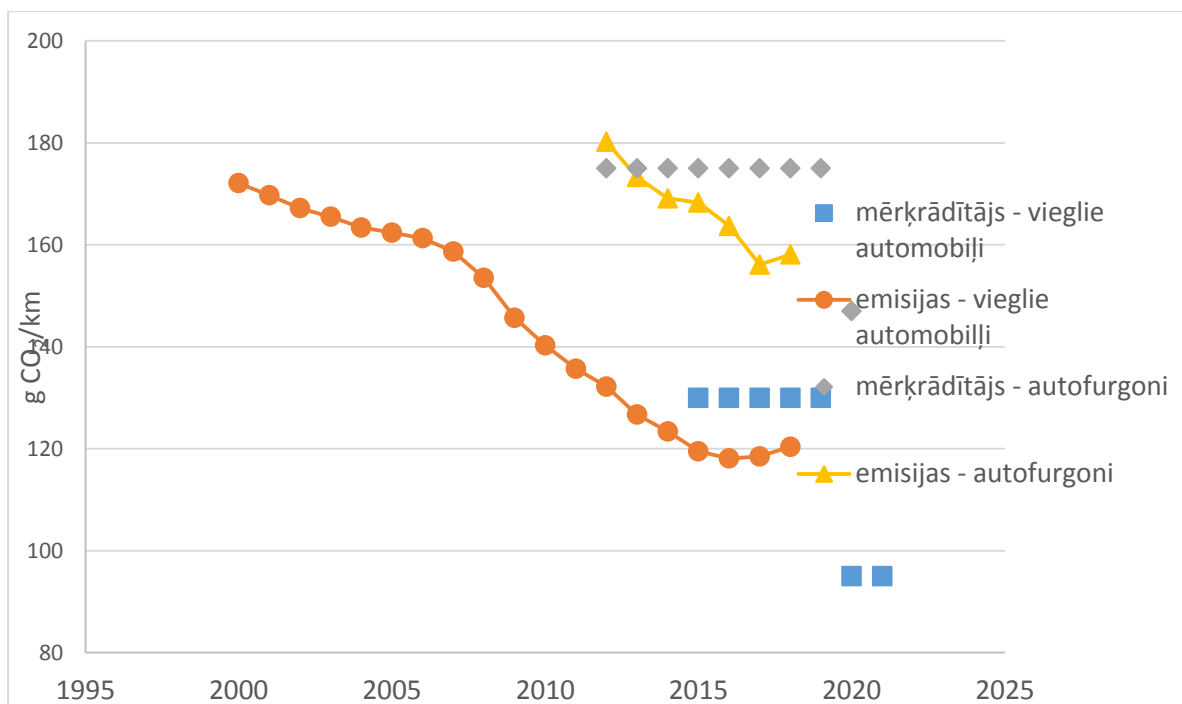

6. attēls. Emisijas nozarēs, uz kurām pašlaik attiecas kopīgo centienu tiesību akti (2005–2030), un AEA (Mt CO₂ ekv.)

Nozarēs, uz kurām attiecas kopīgo centienu tiesību akti, emisiju apjoms laikposmā no 2005. līdz 2014. gadam pakāpeniski samazinājās. Pēc 2014. gada emisiju apjoms palielinājās trīs gadus pēc kārtas, bet 2018. gadā — atkal samazinājās.

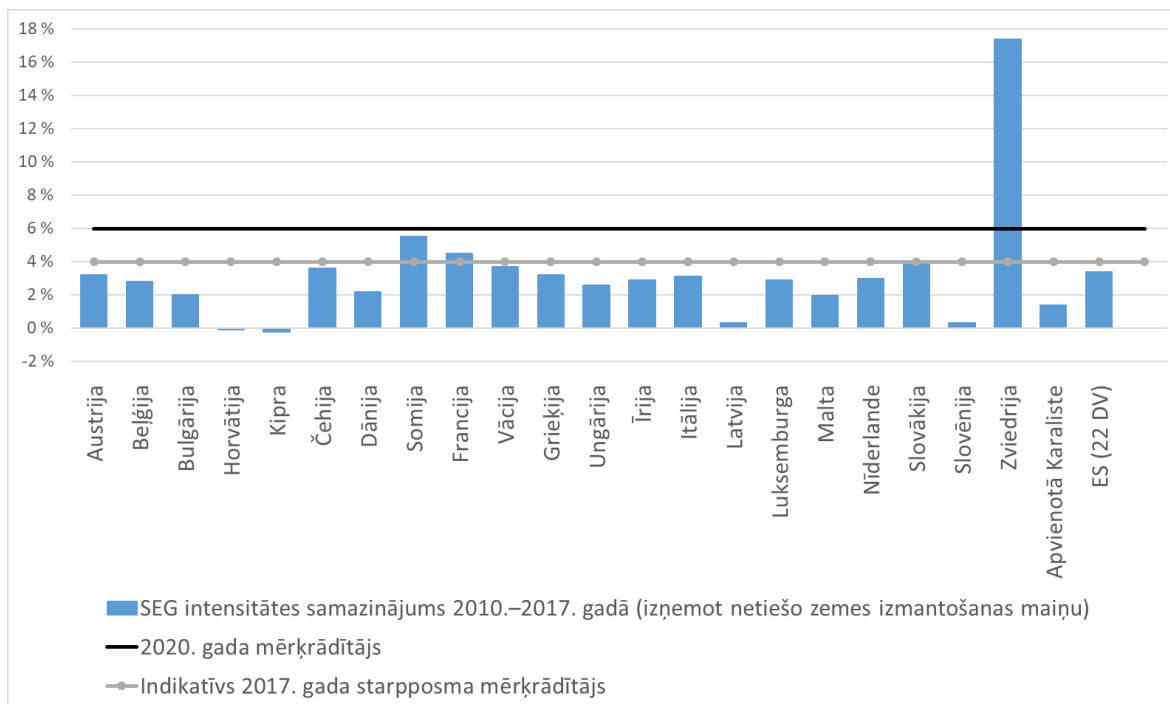
Vairāk nekā trešdaļu no “kopīgo centienu” emisijām rada **transports**. Transporta radītās emisijas — pēc to samazināšanās laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam — pēdējos piecus gadus katru gadu ir palielinājušās un pašlaik ir tikai par 3 % mazākas nekā 2005. gadā. Ar esošajiem pasākumiem dalībvalstis 2030. gadā prognozē nelielu samazinājumu (par 7 % salīdzinājumā ar 2005. gadu). Tomēr tiek prognozēts, ka, īstenojot plānotās rīcībpolitikas un pasākumus, transporta emisijas līdz 2030. gadam samazināsies par 18 % salīdzinājumā ar 2005. gadu.

CO₂ emisiju standarti jauniem vieglajiem automobiļiem un autofurģoniem ir galvenie faktori, kas samazina autotransporta emisijas. Lai gan vidējās CO₂ emisijas uz vienu kilometru, ko rada jauni vieglie automobiļi un autofurģoni, joprojām ir mazākas nekā pašlaik piemērojamie mērķrādītāji, kā parādīts tālāk dotajā 7. attēlā, provizorisksie dati par 2018. gadu liecina, ka emisijas salīdzinājumā ar 2017. gadu ir palielinājušās. Tāpēc transportlīdzekļu ražotājiem būs būtiski jāsamazina sava autoparka radītās emisijas — vidēji par aptuveni 25 g CO₂ / km vieglajiem automobiļiem un 11 g CO₂ / km autofurģoniem —, lai sasniegtu 2020. un 2021. gada mērķrādītājus.

7. attēls. Vidējās CO₂ emisijas uz kilometru jauniem vieglajiem automobiļiem un autofurģoniem

Ar Degvielas kvalitātes direktīvu tiek veicināta transporta radīto SEG emisiju samazināšanās. Tajā dalībvalstīm ir noteikts pienākums pieprasīt, lai degvielas piegādātāji līdz 2020. gadam samazinātu piegādātās degvielas aprites cikla SEG emisiju intensitāti par 6 % salīdzinājumā ar 2010. gadu. Piegādātās degvielas vidējā SEG intensitāte 2017. gadā bija par 3,4 % mazāka nekā 2010. gadā (pamatojoties uz 22 dalībvalstu datiem, kas pirmoreiz paziņoti 2019. gadā). Kā parādīts 8. attēlā, dalībvalstu panākumi šajā ziņā ir būtiski atšķirīgi, tomēr gandrīz visām dalībvalstīm ir steidzami jāveic papildu pasākumi, lai nodrošinātu, ka 2020. gada mērķrādītājs tiks sasniegts.

8. attēls. ES degvielas piegādātāju panāktais degvielas SEG intensitātes samazinājums 22 dalībvalstīs, kas iesniegušas ziņojumus (2010–2017)

Emisijas, ko rada **enerģijas izmantošana ēkās**, katru gadu ir atšķirīgas, jo atkarībā no laikapstākļiem mainās pieprasījums pēc apkures. Ilgākā termiņā ir vērojama emisiju samazināšanās tendence, un tiek prognozēts, ka līdz 2030. gadam tā turpināsies. Prognozētais emisiju samazinājums atspoguļo tirgspējīgu, energopieprasījumu mazinošu tehnoloģiju pieejamību un atjaunojamo energoresursu integrēšanu. Dalībvalstis ir ieplānojušas jaunas rīcībpolitikas, kuras īstenojot, var ātrāk samazināt emisiju apjomu.

Lauksaimniecības nozares radītās emisijas (kas nav CO₂ emisijas) 2018. gadā bija līdzīgas kā 2005. gadā, un tiek prognozēts, ka, īstenojot pašreizējās rīcībpolitikas, līdz 2030. gadam šis līmenis saglabāsies stabils. Tiek prognozēts, ka, pat ja tiks īstenotas plānotās rīcībpolitikas, samazinājums būs minimāls.

Verbiostraw biogāzes iekārta*

Verbiostraw ir biogāzes iekārta, kas pārstrādā salmus biometānā, kuru ievada vietējā dabasgāzes tīklā. Iekārtas pašreizējā jauda ir 8 MW, un to var palielināt līdz 16,5 MW, saražojot līdz 140 GWh biometāna gadā.

Verbiostraw ir pirmais šāda veida projekts, kurā tiek demonstrēta progresīva biogāzes tehnoloģija plašā mērogā. Iekārta darbojas, izmantojot inovatīvu salmu fermentācijas tehnoloģiju, lai saražotu biometānu tikai no salmiem. Tās darbība parāda, ka biodegvielas ražošanai var izmantot ne vien pārtikas izejvielas, bet arī lauksaimniecības atlikumus.

Projekts tiek īstenots Švetes pilsētā, Brandenburgā (Vācijā), un tam ir piešķirts finansējums 22,3 miljonu EUR apmērā no jaunu iekārtu rezerves (*NER 300*).

* Šis projekts ir piemērs tam, kā ar ES līdzekļiem tiek veicināta inovācija nozarēs, uz kurām attiecas kopīgo centienu tiesību akti.

Atkritumu apsaimniekošanas rezultātā radītās emisijas laikposmā no 2005. gada līdz 2018. gadam samazinājās par 33 %, un tiek prognozēts, ka šī krasā lejupējā tendence turpināsies.

Rūpniecības un citu nozaru radītās emisijas, uz kurām attiecas KCL, 2017. gadā bija par 12 % mazākas nekā 2005. gadā, un tiek prognozēts, ka tās arī turpmāk samazināsies. Šajā saistībā — daudzas ozona slāni noārdošas vielas (ONV) arī ir spēcīgas siltumnīcefekta gāzes. ES jau izpilda savas starptautiskās saistības, kas paredz pakāpeniski izbeigt ONV patēriņu līdz 2020. gadam, kā prasīts Monreālas protokolā. Izņemot 2012. gadu, ES patēriņš, skaitot saskaņā ar Monreālas protokolu¹⁵, ir bijis negatīvs kopš 2010. gada. Aprēķinātais patēriņš 2017. gadā bija -4080 tonnas. Negatīvs patēriņš nozīmē to, ka iznīcināto vai eksportēto ONV

¹⁵ Agregēts parametrs, kurā iekļauts ONV imports, eksports, ražošana un iznīcināšana, izņemot ONV, ko izmanto kā izejvielas.

apjoms pārsniedz saražoto vai importēto apjomu. Šie rezultāti liecina, ka ONV netiek atkārtoti ieviestas lietojumos, kur eksistē videi nekaitīgākas alternatīvas.

Komisija 2019. gadā izvērtēja ONV regulu¹⁶. Izvērtējums liecina, ka ar šo regulu ļoti efektīvi tiek sasniegti tās mērķi, tomēr šos rezultātus ir iespējams sasniegt vēl efektīvāk.

Fluorētās gāzes (F-gāzes) ir tādu gāzu grupa, kuras bieži izmanto ozona slāni noārdošu vielu aizstāšanai. Tomēr F-gāzes ir spēcīgas siltumnīcefekta gāzes. Regulā par F-gāzēm¹⁷ ir paredzēts, ka no 2015. gada ES mērogā pakāpeniski ir jāsamazina daļēji halogenētu fluorogļūdeņražu (*HFC*) izmantošana, kā arī noteikti citi pasākumi saistībā ar F-gāzu emisijām, lai līdz 2030. gadam samazinātu emisijas par divām trešdaļām salīdzinājumā ar 2014. gadu. Uz *HFC* attiecas arī Monreālas protokola Kigali grozījums, kas stājas spēkā 2019. gada 1. janvārī.

Dati par 2017. gadu liecina, ka F-gāzu piedāvājums salīdzinājumā ar 2016. gadu ir samazinājies par 2 % klimata ietekmes ziņā (CO_2 ekv.), bet palielinājies par 3 % masas ziņā. 2017. gadā kopējais tirgū laistais apjoms saskaņā ar kvotu sistēmu bija par 0,4 % mazāks nekā maksimālais pieļaujamais daudzums¹⁸. Šie panākumi atspoguļo tendenci pārorientēties uz gāzēm, kurām ir mazāks globālās sasilšanas potenciāls, un apliecina, ka minētā regula ir iedarbīgs instruments, lai samazinātu F-gāzu emisijas.

Kopīgo centienu lēmuma (KCL) izpilde dalībvalstīs

Visas 28 dalībvalstis 2013.–2016. gadā izpildīja savas KCL noteiktās saistības. **Malta** pārsniedza savas gada emisiju iedales apjomu (*AEA*) katrā no attiecīgajiem gadiem, bet deficītu kompensēja, nopērkot *AEA* no Bulgārijas. **Somija, Polija, Īrija, Vācija un Beļģija** 2016. gadā pārsniedza savu *AEA*, bet spēja kompensēt deficītu ar iepriekšējos gados rezervē atlikto *AEA* pārpalikumu. **Zviedrija** neizmantoja visu savu iedales apjomu un savu 2013.–2016. gadā uzkrāto *AEA* pārpalikumu anulēja, lai uzlabotu sistēmas vidisko integritāti. Visas pārējās dalībvalstis savu iedales apjoma pārpalikumu atlika rezervē, lai, iespējams, to izmantotu vēlākos gados. KCL saistību izpildei netika izmantota neviena tīras attīstības mehānisma (*TAM*) vai kopīgās īstenošanas starptautiskā kredītvienība.

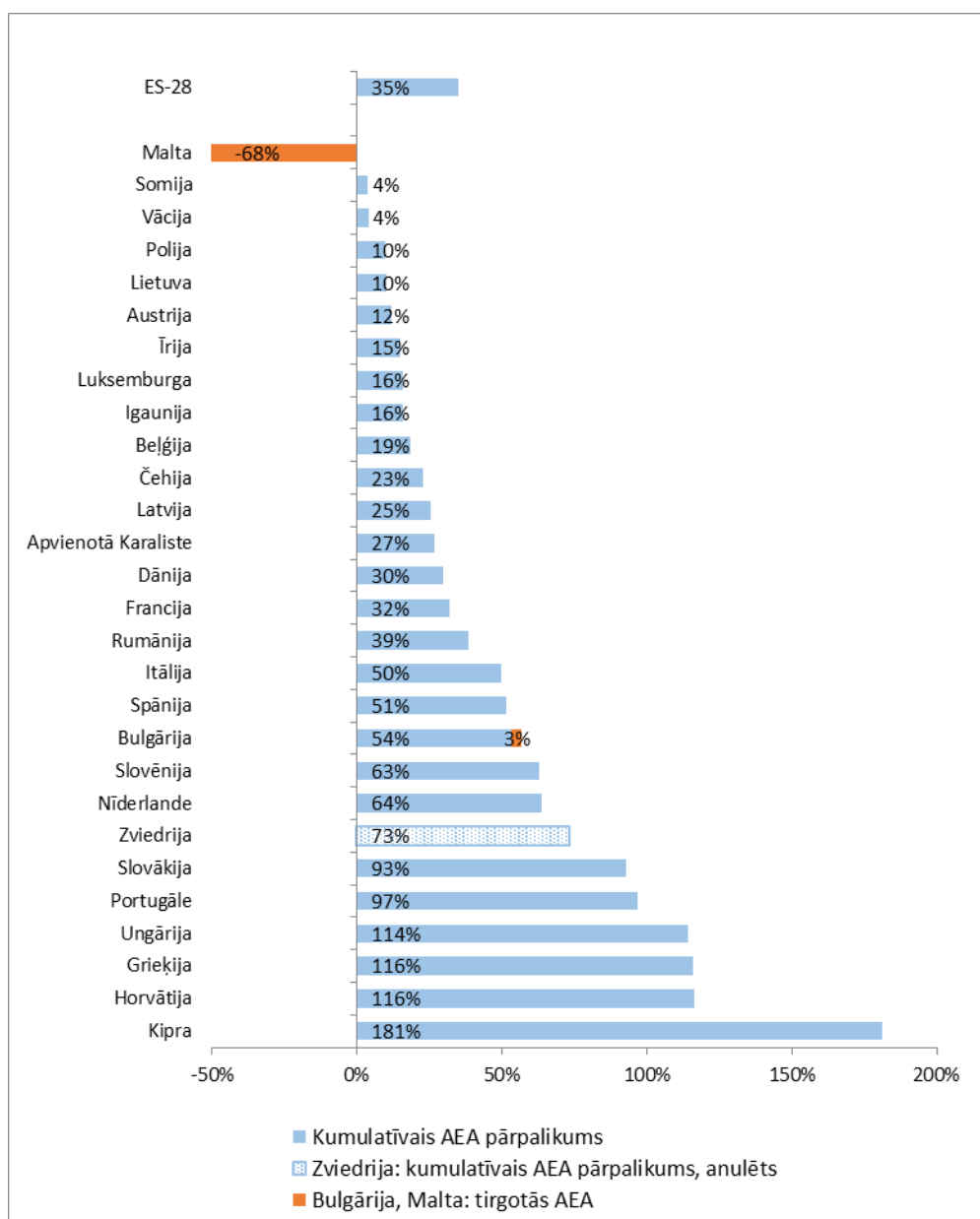
2017. gada atbilstības cikls vēl turpinās. 2017. gadā **Malta**s emisijas pārsniedza tās *AEA* par 23 procentpunktiem. Tāpēc Maltai atkal vajadzēs pirkt *AEA* un/vai starptautiskos projektu kredītus. Emisijas **Vācijā, Polijā, Īrijā, Igaunijā, Austrijā, Bulgārijā un Kiprā** pārsniedza 2017. gada *AEA* par 2–7 procentpunktiem. Arī **Lietuvas** un **Luksemburgas** emisijas nedaudz pārsniedza to *AEA*. Šīm dalībvalstīm ir *AEA* pārpalikums, kas atlikts rezervē iepriekšējos gados un ko var izmantot, lai nodrošinātu atbilstību.

Kumulatīvais *AEA* pārpalikums katrai dalībvalstij 2013.–2017. gada periodā ir parādīts 9. attēlā.

¹⁶ Regula (EK) Nr. 1005/2009 par vielām, kas noārda ozona slāni.

¹⁷ Regula (ES) Nr. 517/2014 par fluorētām siltumnīcefekta gāzēm.

¹⁸ *Fluorētās siltumnīcefekta gāzes, 2018. gads — uzņēmumu paziņotie dati par fluorēto siltumnīcefekta gāzu ražošanu, importu, eksportu un iznīcināšanu Eiropas Savienībā (2007–2016)*, Eiropas Vides aģentūra.

9. attēls. Kumulatīvais AEA pārpalikums, izteikts kā procentuālā daļa no 2005. bāzes gada emisijām (2013–2017)

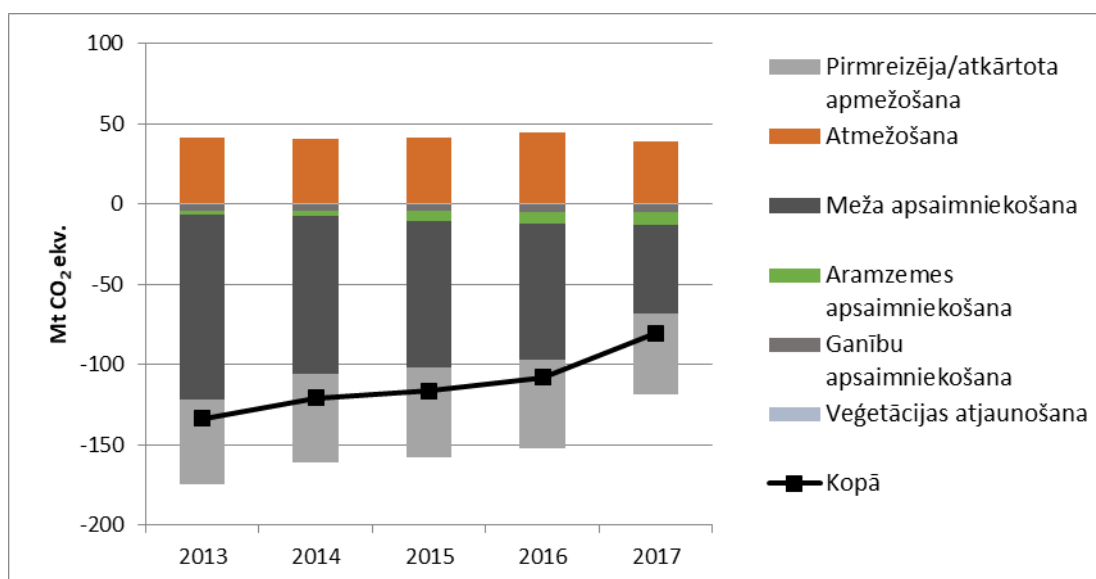
Provizoriskie dati par 2018. gadu uzrāda līdzīgu situāciju kā 2017. gadā. **Malta** pārsniedza savas AEA par 27 procentpunktiem, **Īrija** — par 12 procentpunktiem un **Polija** — par 9 procentpunktiem. Arī **Igaunijā, Luksemburgā, Vācijā, Austrijā, Bulgārijā, Kiprā, Somijā** un **Beļģijā** emisijas pārsniedza AEA. Visām šīm dalībvalstīm emisijas bija lielākas nekā to AEA jau 2016. un/vai 2017. gadā.

Attiecībā uz 2018. gadu visas dalībvalstis, izņemot Maltu, vēl var izpildīt savas saistības, izmantojot iepriekšējos gados rezervē atliktās AEA. Tomēr 2019. un 2020. gadā dažām dalībvalstīm vairs var nebūt pietiekami daudz rezervē atliktu AEA, lai kompensētu iespējamo deficītu. Prognozes rāda, ka **Maltai, Vācijai, Īrijai** un **Austrijai**, visticamāk, radīsies AEA neto deficīts par laikposmu no 2013. līdz 2020. gadam. Neto deficīta gadījumā dalībvalstīm

būs jāizmanto Kopīgo centienu lēmumā noteiktie elastības mehānismi (papildus tam, ka tās atliek rezervē vai aizņemas AEA).

4. ZEMES IZMANTOŠANA, ZEMES IZMANTOŠANAS MAIŅA UN MEŽSAIMNIECĪBA

Zemes izmantošana un mežsaimniecība var radīt gan CO₂ emisijas, gan piesaistījumus no atmosfēras. ES dalībvalstis ir apņēmušās nodrošināt, ka no 2013. līdz 2020. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas un piesaistījumi no papildu darbības šajā nozarē tiek ieskaitīti to samazināšanas mērķrādītājā atbilstoši Kioto protokolam. Tomēr šīs emisijas un piesaistījumi netiek ieskaitīti ES iekšējā samazināšanas mērķrādītājā, kas ir 20 % līdz 2020. gadam.

10. attēls. Sākotnēji uzskaitītās emisijas un piesaistījumi no darbībām, par kurām ziņots atbilstoši Kioto protokolam, otrais saistību periods, ES-28 valstis¹⁹

ES “uzskaitītie” debeti un kredīti par katru darbību 2013.–2017. gada periodam rāda vidējo piesaistījumu, kas ir -111,9 Mt CO₂ ekv.²⁰ No 2013. gada līdz 2017. gadam uzskaitītie neto kredīti samazinājās no -133,9 līdz -80,5 Mt CO₂ ekv. Šie apjomi attiecībā uz ES ietver gan

¹⁹ Mežu apsaimniekošanas kredīti ir ierobežoti līdz maksimālajai robežvērtībai un norādīti kā gada vidējās vērtības, ja kopējie mežu apsaimniekošanas kredīti attiecīgajā periodā pārsniedz simulēto maksimālo robežvērtību tajā pašā periodā.

²⁰ Uzskaitē ir viens no veidiem, kā izvērtēt rīcībpolitikas un izvirzīt augstākus mērķus aktīvākai rīcībai emisiju samazināšanas un piesaistījumu palielināšanas ziņā. Jāņem vērā, ka uzskaites debeti un kredīti ir provizoriski un simulēti, jo galīgie uzskaites dati būs pieejami tikai pēc saistību perioda beigām (2020. gada decembrī). Piemēro dažādus uzskaites noteikumus atkarībā no darbības: bruto-neto ar bāzeslīniju “0” — attiecībā uz pirmreizēju/atkārtotu apmežošanu un atmežošanu; neto-neto attiecībā pret bāzeslīniju (lielākoties emisijas un piesaistījumi par 1990. gadu) — attiecībā uz ganību apsaimniekošanu, aramzemes apsaimniekošanu un veģetācijas atjaunošanu; un starpība attiecībā pret meža apsaimniekošanas references līmeni — meža apsaimniekošanai.

“obligātās” darbības (pirmreizēja un atkārtota apmežošana, atmežošana un meža apsaimniekošana), gan “izvēlētās” darbības atbilstīgi Kioto protokolam²¹.

Iepriekš aprakstītā neto kredītu samazinājuma iemesls galvenokārt ir kredītu samazinājums vai kredītu pārvēršana debetos meža apsaimniekošanas darbībai Horvātijā, Čehijā, Dānijā, Francijā, Itālijā, Lietuvā, Portugālē, Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē. Galvenais iemesls ir mežizstrādes rādītāju palielināšanās. To veicināja galvenokārt ievērojamais koksnes pieprasījuma palielinājums tirgū un valstu rīcībpolitika mežizstrādes uzlabošanai, kā arī — mazākā mērā — tas, ka palielinājās briedumu sasniegušo mežu platības, piemēram, Dānijā un Francijā. Emisiju palielināšanos veicināja arī dabiski traucējumi. Piemēram, 2017. gadā emisijas no mežu ugunsgrēkiem Itālijā un Portugālē bija vienas no lielākajām, kādas jebkad reģistrētas. Kaitēkļi un vētras ir būtiski ietekmējuši mežus Lietuvā, Slovēnijā un Čehijā.

Joprojām nav skaidrs, vai šī tendence turpināsies. Tomēr klimata pārmaiņu kontekstā ir paredzams, ka dabisku traucējumu gadījumi būs sastopami vēl biežāk. Norises tirgū būs galvenokārt atkarīgas no ekonomiskā konteksta. Paredzams, ka palielināsies gan materiālu aizvietošanas un koksnes enerģētiskas izmantošanas iniciatīvas, gan arī apmežošanas un mežu atjaunošanas programmas, jo tās tiks veicinātas ar rīcībpolitikām, kas stāsies spēkā 2021. gadā.

Saskaņā ar uzskaites noteikumiem, kurus piemēro Kioto protokola otrajam saistību periodam, Kiprai, Čehijai, Somijai, Francijai, Itālijai, Latvijai, Lietuvai, Nīderlandei, Portugālei un Slovēnijai šajā provizorisks uzskaitē ir neto debets vismaz par vienu gadu.

Pirmo reizi 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvarā ir integrētas emisijas un piesaistījumi no zemes. *LULUCF* regulā²² ir prasīts, lai no 2021. gada katra dalībvalsts ar attiecīgiem pasākumiem nozarē nodrošina, ka uzskaitītās emisijas no zemes izmantošanas tiek pilnībā kompensētas, līdzvērtīgā apjomā piesaistot atmosfērā esošo CO₂. Šis “nepozitīvas bilances noteikums” nozīmē to, ka dalībvalstīm ir jākompensē atmežošanas radītās emisijas, piemēram, ar līdzvērtīgiem CO₂ piesaistītājiem, veicot apmežošanu vai uzlabojot esošo mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Dalībvalstis ir iesniegušas nacionālos mežsaimniecības uzskaites plānus, tostarp priekšlikumus par meža references līmeņiem. Ekspertu grupa ir tehniski novērtējusi minētos priekšlikumus²³, un Eiropas Komisija ir izdevusi tehniskus ieteikumus nacionālo plānu uzlabošanai²⁴. Pamatojoties uz minēto, dalībvalstīm savi plāni būtu jāpārskata līdz 2019. gada 31. decembrim.

²¹ Septiņas dalībvalstis izvēlējās aramzemes apsaimniekošanu, sešas — ganību apsaimniekošanu, viena — veģetācijas atjaunošanu un viena — mitrāju nosusināšanu un atjaunošanu, bet vēl nav iesniegusi kvantitatīvos datus.

²² Regula (ES) 2018/841 par zemes izmantošanā, zemes izmantošanas maiņā un mežsaimniecībā radušos siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistes iekļaušanu klimata un enerģētikas politikas satvarā laikposmam līdz 2030. gadam.

²³

<https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3638&news%20=1&Lang=LV>

²⁴ SWD(2019) 213 *final*.

Komisijas paziņojums “Tīru planētu — visiem!”²⁵ aptver arī emisijas un piesaistījumus no *LULUCF*. Pašlaik ES zeme uzkrāj vairāk emisiju, nekā emitē. Lai gan ir paredzams, ka šie piesaistījumi samazināsies, tam apvienojumā ar citiem tehnoloģiskiem risinājumiem būs arvien lielāka loma, lai kompensētu atlikušās emisijas no citām nozarēm un sasniegtu neto emisiju nulles līmeni līdz 2050. gadam, kā ilustrēts 1. attēlā.

5. POLITIKAS NORISES KOPŠ 2018. GADA OKTOBRA

ES turpina attīstīt savu politikas satvaru nolūkā samazināt SEG emisijas un pielāgoties klimata pārmaiņām. Pēdējā gada laikā ir gūti ievērojami panākumi, samazinot autotransporta radītās emisijas un veicinot ilgtspējīgu finansējumu.

Autotransports

Regulā²⁶, kas pieņemta 2019. gada 17. aprīlī, ir noteikti jauni emisiju standarti vieglajiem automobiļiem un autofurģoniem, sākot no 2020. gada. 2025. un 2030. gadā vidējam jaunu automobiļu radīto emisiju apjomam vajadzētu būt attiecīgi par 15 % un 37,5 % mazākam un autofurģonu radīto emisiju apjomam — attiecīgi par 15 % un 31 % mazākam nekā 2021. gadā.

Attiecībā uz lielas noslodzes transportlīdzekļiem regulā²⁷, kas pieņemta 2019. gada 20. jūnijā, pirmo reizi ir noteikti CO₂ emisiju standarti lielas noslodzes transportlīdzekļiem ES. Tādu kravas automobiļu radītajām emisijām, kuri tikko laisti ES tirgū, 2025. gadā vajadzētu būt par 15 % mazākām un 2030. gadā — par 30 % mazākām nekā 2019. gadā.

Abās minētajās regulās ir noteikts mehānisms, kā stimulēt bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļu izmantošanu, pamatojoties uz līmeņatzīmju vērtībām, sākot no 2025. gada. Ar tām tiek ieviesti arī jauni noteikumi, lai nodrošinātu monitorēto emisiju reprezentativitāti reālos apstākļos.

Turklāt 2019. gada 20. jūnijā tika pieņemta pārskatītā Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīva²⁸, lai veicinātu tīras mobilitātes risinājumus publiskajos iepirkumos.

Visbeidzot, norisinās sarunas starp Eiropas Parlamentu un Padomi par i) “Eirovinjetes” direktīvas²⁹ pārskatīšanu, lai veicinātu viedāku ceļu infrastruktūras lietošanas maksas noteikšanu, un ii) Kombinēto pārvadājumu direktīvas³⁰ pārskatīšanu, lai veicinātu dažādu transportlīdzekļu veidu (piem., kravas automobiļu un vilcienu) kombinētu izmantošanu kravu pārvadājumos.

Ilgtspējīgs finansējums

Lai sasniegtu ES mērķus klimata jomā, ir jāpārorientē ieguldījumu modeļi. Likumdošanas vides ietvaros ES savu finanšu un kapitāla tirgu regulējumu pielāgo ar klimatu saistītajām

²⁵ COM(2018) 773 *final*.

²⁶ Regula (ES) 2019/631 par CO₂ emisiju standartu noteikšanu jauniem vieglajiem pasažieru automobiļiem un jauniem vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem.

²⁷ Regula (ES) 2019/1242 par CO₂ emisiju standartu noteikšanu jauniem lielas noslodzes transportlīdzekļiem.

²⁸ Direktīva (ES) 2019/1161 par “tīro” un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu.

²⁹ https://ec.europa.eu/transport/modes/road/news/2017-05-31-europe-on-the-move_en.

³⁰ https://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4242_lv.htm.

problēmām. Komisija 2018. gada martā ierosināja visaptverošu rīcības plānu ilgtspējas integrēšanai kapitāla tirgos³¹, kura trīs pamatmērķi ir šādi: pārorientēt kapitāla plūsmas uz ilgtspējīgiem ieguldījumiem; pārvaldīt finanšu riskus, kas izriet no klimata pārmaiņām, vides degradācijas un sociālajām problēmām; un veicināt pārredzamību un ilgtermiņa skatījumu finanšu un ekonomiskajā darbībā.

Eiropas Komisija 2018. gada maijā ierosināja pirmo likumdošanas pasākumu paketi³² minētā rīcības plāna īstenošanai. Likumdevēji ir vienojušies par regulu, kas attiecas uz informācijas atklāšanu saistībā ar ilgtspējīgiem ieguldījumiem un ilgtspējas riskiem, un par regulu, kas attiecas uz mazoglekļa un labvēlīgas oglekļa ietekmes etaloniem. Komisija ir izdevusi vadlīnijas uzņēmumiem par to, kā paziņot ar klimatu saistītu informāciju saskaņā ar Nefinanšu informācijas atklāšanas direktīvu³³. Notiek sarunas par priekšlikumu regulai par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai (izmantojot tā dēvēto “taksonomiju”). Norit arī sagatavošanās un ar likumdošanu nesaistīts darbs saistībā ar citiem minētā rīcības plāna elementiem.

6. FINANSĒJUMS KLIMATA PASĀKUMIEM

Klimata rīcībpolitiku integrēšana ES budžetā

ES ir apņēmusies 2014.–2020. gadā vidēji vismaz 20 % no sava budžeta atvēlēt ar klimatu saistītiem izdevumiem. Jaunākie pieejamie dati liecina, ka 2018. gadā šādiem izdevumiem bija atvēlēts 20,7 % no budžeta līdzekļiem³⁴. Līdzšinējās budžeta tendences liecina, ka pašreizējā daudzgadu finanšu shēmā (DFS) šim mērķim tiks piešķirti vidēji 209 miljardi EUR (19,7 % no budžeta).

Nemot vērā šos panākumus, Komisija 2018. gada 2. maijā ierosināja augstāku mērķrādītāju, proti, nākamajā DFS (2021–2027) ar klimatu saistītajiem mērķiem atvēlēt 25 % no izdevumiem.³⁵

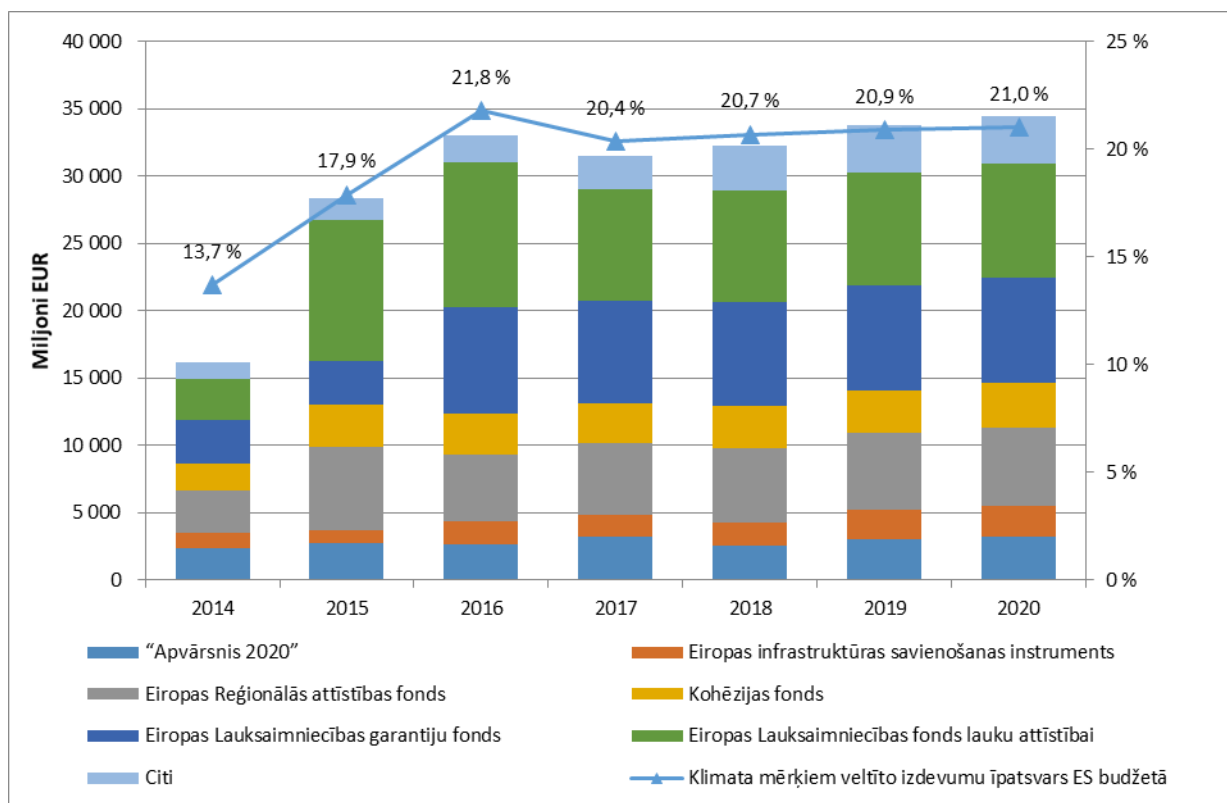
³¹ COM/2018/097 final.

³² https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en.

³³ https://ec.europa.eu/info/publications/non-financial-reporting-guidelines_en#climate.

³⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/draft-budget-2020-wd-13-web-1.4_soe.pdf.

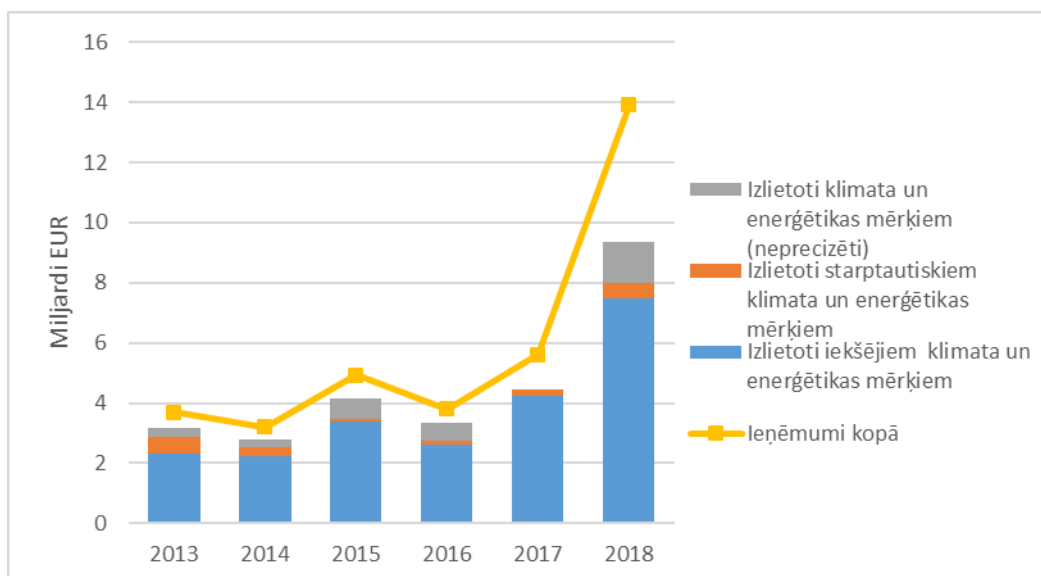
³⁵ https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_lv.

11. attēls. Izdevumi klimata mērķiem ES budžetā (2014–2020) (miljoni EUR un procentos no ES budžeta)

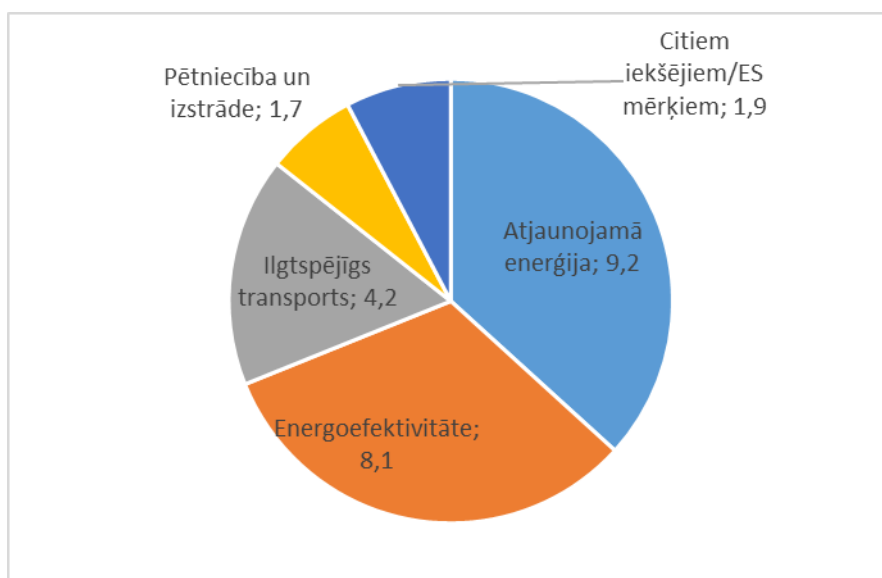
ES ETS kvotu izolē gūto ieņēmumu izlietošana

Dalībvalstis 2018. gadā ES ETS kvotu izolēs nopelnīja 13,6 miljardus EUR, un tas ir par 8 miljardiem EUR vairāk nekā 2017. gadā, jo oglekļa cena ir augstāka. 2018. gadā gandrīz 70 % no ieņēmumiem tika izlietoti — vai tos ir plānots izlietot — ar klimatu un enerģētiku saistītiem mērķiem. No 2013. līdz 2018. gadam šādiem mērķiem tika izlietots vai ir plānots izlietot gandrīz 80 % no ieņēmumiem. Lielākā daļa ieņēmumu tiek atvēlēta nacionālām un ES mēroga vajadzībām, bet mazāka summa — starptautiskiem ar klimatu un enerģētiku saistītiem mērķiem. Tālāk 12. attēlā ir parādīti kopējie ES ETS ieņēmumi un to izlietojums ar klimatu un enerģētiku saistītiem mērķiem.

12. attēls. ETS kvotu izsolēs gūto ieņēmumu izlietojums (2013–2018) (miljardi EUR)

No iekšzemē izlietotajiem ieņēmumiem vislielākās summas tika iztērētas saistībā ar atjaunojamo energoresursu enerģiju, energoefektivitāti un ilgtspējīgu transportu. Izsolēs gūto ieņēmumu izlietojums iekšzemē ir parādīts 13. attēlā.

13. attēls. ETS kvotu izsolēs gūto ieņēmumu izlietojums iekšzemē (2013–2018) (miljardi EUR)

Jaunu iekārtu rezerve (NER) 300

Programma *NER300* ir viena no pasaulē lielākajām finansējuma programmām, kas paredzēta inovatīvu mazoglekļa energotehnoloģijas demonstrējumu projektu finansēšanai. Tās līdzekļi tiek iegūti no 300 miljonu ES ETS emisijas kvotu monetizācijas.

Divu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus rezultātā kopumā tika piešķirts finansējums 2,1 miljarda EUR apmērā projektiem, kas tiek īstenoti 20 ES dalībvalstīs, proti, 38 atjaunojamo energoresursu enerģijas projektiem un 1 oglekļa dioksīda uztveršanas un

uzglabāšanas projektam. Pašlaik darbotiespējīgi ir 7 projekti, un 5 projektu darbību ir paredzēts uzsākt līdz 2019. gada beigām. Savukārt 4 projektos norit sagatavošanās darbs, lai darbība tajos tiktu uzsākta, vēlākais, līdz 2021. gada 30. jūnijam.

Nemot vērā sarežģīto ekonomisko un politisko kontekstu kopš programmas *NER300* izstrādes, 19 projektos, kas bija atlasīti finansējuma piešķiršanai, neizdevās piesaistīt pietiekamu papildu finanšu atbalstu, tādēļ līdz 2019. gada jūlijam tie tika atsaukti. Vēl 4 projekti pašlaik ir dažādos izstrādes posmos. Atsaucot projektus no abiem uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus, ir kļuvuši pieejami kopumā 1358 miljoni EUR, kas reinvestējami esošajos finanšu instrumentos (623 miljoni EUR no atsauktajiem projektiem pirmajā uzaicinājumā) un Inovāciju fondā (735,5 miljoni EUR no projektiem otrajā uzaicinājumā) (sk. izcēlumu).

***InnovFin* enerģētikas demonstrējumu projekti**

Atbrīvotie līdzekļi no atceltajiem projektiem pirmajā uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus (līdz šim 623 miljoni EUR) tiek atkārtoti ieguldīti *InnovFin* enerģētikas demonstrējumu projektos un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta parāda instrumentā, kurus abus pārvalda Eiropas Investīciju banka.

Līdz šim ir atlasīti 3 projekti, kas ir finansējami no neizlietotajiem *NER300* līdzekļiem *InnovFin* EDP ietvaros, par kopējo summu aptuveni 73 miljoni EUR:

1. *Wave Roller* — *NER300* ieguldījums būs 10 miljoni EUR;
2. *WindFloat* — šis projekts tiek atbalstīts ar *InnovFin* EDP finansējumu 60 miljonu EUR apmērā no neizlietotajiem *NER300* līdzekļiem. *WindFloat* saņem arī dotāciju no sākotnējās *NER300* programmas gandrīz 30 miljonu EUR apmērā;
3. *Greenway EV* uzlādes tīkls — šim projektam tika piešķirts EIB finansējums saskaņā ar *InnovFin* EDP 17 miljonu EUR apmērā, no kuriem gandrīz 3 miljoni EUR tika piešķirti no neizlietotajiem *NER300* līdzekļiem.

Turklāt 4 projekti ir saņēmuši projektu izstrādes palīdzību, kas finansēta no neizlietotajiem *NER300* līdzekļiem.

***WindFloat* projekts, Portugāle**

Inovācijas fonds

Inovācijas fonds tika izveidots ar pārskatīto ETS Direktīvu³⁶. Ja oglekļa cena būs 20 EUR / t CO₂, tad būs iespējams inovatīvo tehnoloģiju un progresīvo inovāciju demonstrējumu atbalstam ES ETS aptvertajās nozarēs konkursa kārtībā piesaistīt 10 miljardus EUR. Deleģētā

³⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/410 (2018. gada 14. marts), ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā, 10.a panta 8. punkts.

regula par Inovāciju fonda darbību stājās spēkā 2019. gada maijā³⁷. Visu 2019. gadu Komisija aktīvi iesaistījies informatīvos pasākumos kopā ar nozares pārstāvjiem un dalībvalstīm, lai veicinātu informētību par Inovāciju fondu un apspriestu katrai nozarei būtiskākos jautājumus saistībā ar projektu atlasīšanu un īstenošanu. Iecerēts pirmo uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus izsludināt 2020. gada vidū, pēc tam līdz 2030. gadam rīkot regulārus uzaicinājumus³⁸.

Modernizācijas fonds

No Modernizācijas fonda līdzekļiem tiks atbalstīti mazoglekļa ieguldījumi energosistēmās 10 ES dalībvalstīs ar zemiem ienākumiem³⁹ atbilstīgi ETS direktīvā iepriekšnoteiktajam sadalījumam. Ja oglekļa cena būs 20 EUR / tCO₂ līmenī, nākamajos desmit gados tiks piesaistīti aptuveni 14 miljardi EUR. Fonda līdzekļu apmērs divkāršojās pēc tam, kad piecas dalībvalstis nolēma pārnest daļu no savām solidaritātes un/vai pagaidu bezmaksas kvotām. Eiropas Komisija darbu pie Modernizācijas fonda izveides uzsāka, rīkojot vairākus tehniskus darbseminārus visās finansējuma saņēmējās dalībvalstīs laikposmā no 2018. gada septembra līdz 2019. gada janvārim. Notiek sagatavošanās darbi īstenošanas akta pieņemšanai 2020. gada pirmajā pusē.

LIFE — rīcība klimata politikas jomā

Programma *LIFE* ir ES finanšu instruments, kas paredzēts tam, lai finansētu vides aizsardzības pasākumus un rīcību klimata politikas jomā; no tās līdzekļiem līdzfinansē projektus ar Eiropas pievienoto vērtību. Kopējais budžets projektu finansēšanai 2014.–2020. gadā ir 2,5 miljardi EUR vides apakšprogrammā un 0,86 miljardi EUR klimata apakšprogrammā. Lielākā daļa *LIFE* vides projektu vienlaikus sniedz arī klimatiskus ieguvumus.

Ar *LIFE* klimata apakšprogrammu tiek atbalstīti klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās politikas projekti, kā arī pārvaldība un informācija klimata jomā. *LIFE* 2018. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus finansējuma piešķiršanai tika ieteikti priekšlikumi, kuros iesaistīti atbalsta saņēmēji no 21 dalībvalsts, un lielāko daļu finansējuma piesaistīja Spānija, Itālija un Vācija.

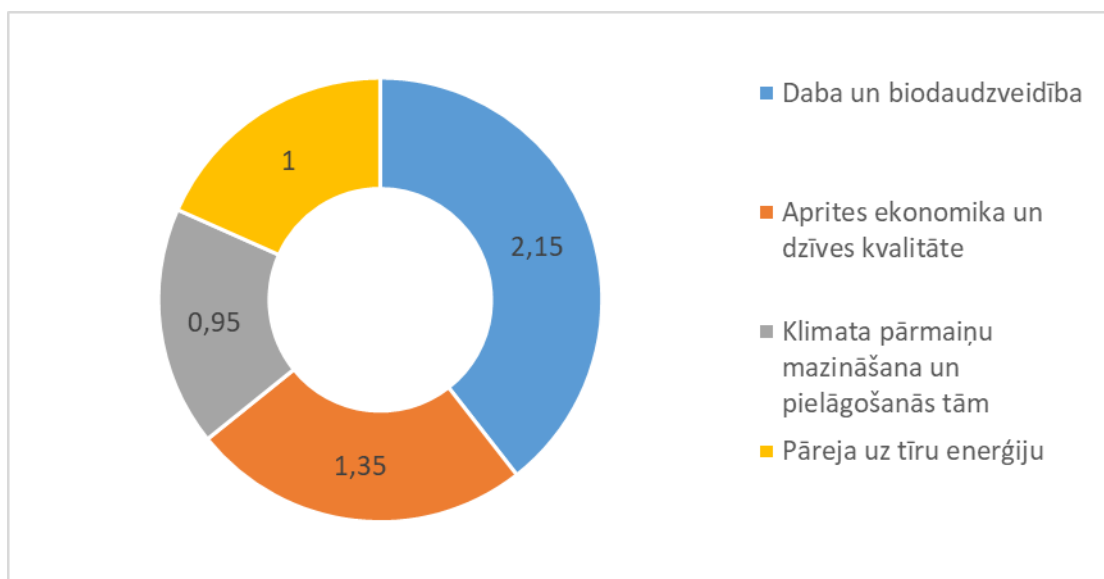
Ierosinātā daudzgadu finanšu shēma 2021.–2027. gadam ietver palielinātu budžetu 5,45 miljardu EUR apmērā, kas paredzēts *LIFE* vides programmai un klimata programmai.

Savukārt klimata programmai būs divas apakšprogrammas — “Klimata pārmaiņu seku mazināšana un pielāgošanās tām” un “Pāreja uz tīru enerģiju”. Paredzams, ka tās programmas budžets, kas attiecas uz rīcību klimata politikas jomā, 2021.–2027. gadā būs aptuveni 1 miljards EUR. Apakšprogrammas “Pāreja uz tīru enerģiju” darbības pašlaik tiek finansētas no programmas “Apvārsnis 2020” līdzekļiem, un tai tiks piešķirts līdzīgs budžets.

³⁷ 28.05.2019. — C(2019) 1492 — [Komisijas Deleģētā regula \(ES\) 2019/856, ar ko attiecībā uz Inovāciju fonda darbību papildina Direktīvu 2003/87/EK](#).

³⁸ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_en.

³⁹ Beļģija, Čehija, Igaunija, Horvātija, Latvija, Lietuva, Ungārija, Polija, Rumānija un Slovākija.

14. attēls. Ierosinātais budžeta piešķirums *LIFE* programmai (2021–2027)

7. PIELĀGOŠANĀS KLIMATA PĀRMAIŅĀM

Iepriekšējā gadā sekmīgi turpinājās ES Pielāgošanās stratēģijas īstenošana — tā pieņemta 2013. gadā, lai sagatavotu dalībvalstis pašreizējai un turpmākai klimata pārmaiņu ietekmei;

- ✓ 26 dalībvalstīm pašlaik ir izstrādāta nacionālā pielāgošanās stratēģija, bet pārējās dalībvalstis savas stratēģijas drīz pabeigs⁴⁰;
- ✓ vairāk nekā 1900 pilsētu Eiropā, noslēdzot Pilsētas mēru paktu, ir apņēmušās uzlabot savu klimatnoturību (kopš 2018. gada to skaits ir palielinājies par aptuveni 900);
- ✓ vairākos projektos saistībā ar nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem ir ietverti mērķi attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām;
- ✓ ir atjaunināta *CLIMATE-Adapt* platforma;
- ✓ Eiropas Komisija ir izdevusi sava *PESETA* pētījuma⁴¹ atjauninājumu par dažādām klimata ietekmēm, ietverot arī ekonomisko novērtējumu;
- ✓ no *LIFE* programmas līdzekļiem tiek finansēti pielāgošanās projekti būtiskās nozarēs, piemēram, ūdens resursu jomā.

⁴⁰ Horvātija un Bulgārija joprojām izstrādā savas nacionālās stratēģijas.

⁴¹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iii>.

Projekts *AgroClimaWater*⁴² veicina ūdens izmantošanas efektivitāti un atbalsta pāreju uz klimatnoturīgāku lauksaimniecību Vidusjūras valstīs. *LIFE* programma nodrošina šim projektam atbalstu 1,4 miljonu EUR apmērā.

Projekta pilotprojekti notiek olīvu, citrusaugļu un persiku dārzos. Iesaistītie lauksaimnieki pielāgo savas darba metodes, lai iegūtu lielāko iespējamo ražu, neraugoties uz to, ka ūdens pieejamība ir ierobežota vai neregulāra. Lai gan ir pagājuši tikai divi īstenošanas gadi, *LIFE AgroClimaWater* programma jau ir sasniegusi iespaidīgus rezultātus, piemēram, par 15 % ir samazinājies ūdens izmantojums un par 50 % — barības vielu izmantojums Itālijā, savukārt par 26 % ir palielinājusies raža Grieķijas izmēģinājuma laukos, neraugoties uz ekstremāliem klimatiskajiem apstākļiem 2018. gadā.

Šī ES Pielāgošanās stratēģija tika izvērtēta 2018. gadā, un secinājumi bija pozitīvi⁴³. Dažas no **gūtajām atziņām** varētu palīdzēt definēt turpmāko rīcību Eiropā pielāgošanās jomā, piemēram:

- starptautisko norišu iespaidā ES ir radusies vajadzība saskaņot savu rīcību pielāgošanās jomā ar Parīzes nolīgumu, Sendai ietvarprogrammu katastrofu riska mazināšanai un ilgtspējīgas attīstības mērķiem;
- vajadzība pielāgoties arvien straujākām izmaiņām ir vēl lielāka nekā tad, kad tika pieņemta minētā stratēģija — mums ir labāk jāstiprina infrastruktūras noturība pret ekstremālu laikapstākļu un klimata pārmaiņu ietekmi;
- pielāgošanās iespēju novērtēšanā un izvēlē ir labāk jāintegrē **ekosistēmiskās pieejas**;
- pielāgošanās politikā un plānošanā lielāku uzmanību vajadzētu pievērst **sabiedrības veselības** jautājumiem.

Pamatprogrammas “**Apvārsnis Eiropa**” ietvaros ir izveidota **Pielāgošanās un sabiedrības pārkārtošanās misija**. Misijas valdes priekšsēdētāja ir *Connie Hedegaard*. “Apvārsnis Eiropa” misijas nodrošinās un virzīs pētniecību un inovāciju un piesaistīs nozares un sabiedrības atbalstu, nosakot vērienīgus un saprotamus starpposma mērķus.

8. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA KLIMATA JOMĀ

Aviācija

Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) Padome 2018. gadā pieņēma standartus un ieteicamo praksi (SARP) savas starptautiskās aviācijas oglekļa emisiju izlīdzināšanas un samazināšanas shēmas (CORSIA) ietvaros. CORSIA mērķis ir starptautiskās aviācijas emisiju ietekmi stabilizēt 2020. gada līmenī, izmantojot izlīdzināšanas mehānismu.

ICAO līmenī īstenošana notiek, bet vēl nav pabeigta. Pirmos monitoringa pienākumus bija jāsāk izpildīt 2019. gadā, un izmēģinājuma posms sāksies 2021. gadā. Lai gan 81 valsts, kas rada 76,6 % no emisijām visā pasaulē, jau ir brīvprātīgi pieteikusies dalībai no 2021. gada,

⁴² <http://www.lifeagroclimawater.eu/>.

⁴³ https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_en.

vēl ir neskaidrības par shēmas galīgo tvērumu un noturību, jo nepiedalās valstis ar ievērojamu aviācijas darbību, un vēl ir jāpieņem lēmumi par to, kādas emisijas vienības var kompensēt.

ES dalībvalstis informēja⁴⁴ ICAO par pastāvošajām atšķirībām starp ES aviācijas ETS noteikumiem un juridiski saistošajiem CORSIA noteikumiem, kas ietverti SARP, lai saglabātu ES politisko manevru iespējas.

Jūrniecība

Starptautiskā Jūrniecības organizācija (SJO) 2018. gadā pieņēma savu stratēģiju kuģu radīto SEG emisiju mazināšanai, ietverot tajā starptautiskas saistības līdz 2050. gadam samazināt emisijas vismaz par 50 % salīdzinājumā ar 2008. gada līmeni (ietverot starpposma mērķrādītājus attiecībā uz oglekļa dioksīda emisiju intensitāti). ES dalībvalstīm kā Starptautiskās Jūrniecības organizācijas dalībniecēm ir jārīkojas, lai izpildītu šīs saistības.

SJO stratēģijā ir ietverts tādu iespējamo īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa pasākumu saraksts, kuru īstenošana nodrošinātu stratēģijas mērķu sasniegšanu; prioritāri ir pasākumi, kas var sniegt emisiju papildu samazinājumus jau pirms 2023. gada, par pamatu izmantojot arī esošos SJO pasākumus, piemēram, projektētās energoefektivitātes indeksu un kuģu energoefektivitātes pārvaldības plānu. Eiropas Komisija ir aktīvi iesaistījusies SJO notiekošajās sarunās par konkrētiem pasākumiem, tostarp ES dalībvalstu iesniegtajiem priekšlikumiem.

2018. gadā kuģi, kas piestāj Eiropas Ekonomikas zonas ostās, sāka savu emisiju monitoringu un paziņošanu, un pirmie dati par emisijām tika publicēti 2019. gada 30. jūnijā⁴⁵. Šīs sistēmas mērķis ir nodrošināt precīzu informāciju, kas palīdzētu politikas lēmumu pieņemšanā, un nepieciešamo pārredzamību, lai stimulētu energoefektīvu tehnoloģiju un rīcības veidu pārņemšanu. Līdz 2019. gada beigām Eiropas Komisija pabeigs ziņojumu par minētās sistēmas pirmo darbības gadu.

Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (SJO) ietvaros 2019. gada 1. janvārī tika sākts kuģu degviela patēriņa monitorings, un pirmie ziņojumi ir jāiesniedz 2020. gadā. Tā rezultātā kuģiem, kas piestāj ES ostās, ir jāpaziņo informācija gan saskaņā ar ES jūras transporta emisiju monitoringa, ziņošanas un verifikācijas (MZV) regulu, gan atbilstīgi SJO datu vākšanas sistēmai.

Atbalsts jaunattīstības valstīm

ES un tās dalībvalstis joprojām ir pasaulē lielākie oficiālās attīstības palīdzības sniedzēji jaunattīstības valstīm — 2018. gadā šīs palīdzības apmērs bija 74,4 miljardi EUR. ES, tās dalībvalstis un Eiropas Investīciju banka ir arī lielākie publiskā finansējuma nodrošinātāji klimata jomā, un 2017. gadā to ieguldījums bija 20,4 miljardi EUR (jaunākie pieejamie dati)⁴⁶.

Attiecībā uz Klimata pārmaiņu mazināšanas fondu (GCF) ES dalībvalstis ir apņēmušās fonda sākotnējās resursu mobilizēšanas laikā nodrošināt aptuveni 4,7 miljardus USD, kas ir gandrīz puse no kopējām saistībām 10,3 miljardu USD apmērā. Eiropas loma nākotnē, visticamāk,

⁴⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32018D2027>.

⁴⁵ Regula (ES) 2015/757 par CO₂ emisiju monitoringu, ziņošanu un verifikāciju (MZV).

⁴⁶ ES klimata jomai atvēlētā publiskā finansējuma dati par 2018. gadu tiks publicēti Padomes 2019. gada rudens secinājumos par finansējumu klimata jomā.

pieaugs. Vācija un Norvēģija ir pirmās valstis, kas ir paziņojušas, ka divkāršo savas iemaksas pašreizējā GCF līdzekļu papildināšanas kārtā.

Pasaules klimata pārmaiņu alianse + (PKPA+) ir ES pamatiniciatīva klimata jomā. No 2007. līdz 2020. gadam tā nodrošina dotācijas 750 miljonu EUR apmērā klimata pasākumiem un spēju veidošanai jaunattīstības valstīs, galvenokārt vismazāk attīstītajās valstīs un mazo salu jaunattīstības valstīs. Pašlaik notiekošajā nacionāli noteikto devumu atjaunināšanā saskaņā ar Parīzes nolīgumu PKPA+ atbalsta partnerus klimata rīcībpolitikas veidošanas procesā un vērienīgu mērķu izvirzīšanā klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās jomā.

ES Ārējo investīciju plāns sekmē investīcijas jaunattīstības valstīs Āfrikā un ES kaimiņvalstu reģionā. Pašlaik ir astoņas garantijas, kas palīdzēs izstrādāt un izvērst atjaunojamo energoresursu enerģijas un savienojamības projektus, kuri nāks par labu miljoniem cilvēku partnervalstīs. Piemēram, projektā “Eiropas garantija atjaunojamo energoresursu enerģijai”, ko vada četras Eiropas finanšu iestādes, varētu piesaistīti līdzekļus pat 3,4 miljardu EUR apmērā, kuri tiktu izmantoti projektiem Subsahāras Āfrikā. Īstenojot šos projektus, tiktu samazinātas oglekļa dioksīda emisijas un energoapgādes pārtraukumi, kā arī tiktu izveidots līdz 12 000 darbvieta un uzstādītas atjaunojamo energoresursu ražošanas papildu jaudas aptuveni 2 GW apmērā.

2018. gada 28. septembrī tika sāktas sarunas par jaunu partnerību starp ES un Āfrikas, Karību jūras un Klusā okeāna valstu (ĀKK) reģionu pēc 2020. gada. Plānotajā nolīgumā, kas nāks pēc Kotonū nolīguma,⁴⁷ būs paredzētas arī nozīmīgas kopīgas saistības rīkoties klimata politikas jomā. Turklāt 2018. gadā tika izveidota jauna Āfrikas un Eiropas ilgtspējīgu investīciju un darbvieta alianse, kuras mērķis cita starpā ir uzlabot vides un darbaspēka aizsardzību.

ETS sasaiste ar Šveici

ES un Šveices parlaments tagad ir apstiprinājuši 2017. gada novembrī parakstīto nolīgumu par to emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu sasaisti. Tālāk Šveicei un ES ir jāratificē minētais sasaistes nolīgums, lai sasaiste sāktu darboties no 2020. gada 1. janvāra.

⁴⁷ Kotonū nolīgums ir pamatsatvars ES attiecībām ar ĀKK valstīm. Tā darbības termiņš beigsies 2020. gada februārī.